

Nydalsrennene

Nydalsrennet var en årviss foreteelse og en stor begivenhet i området vårt i mer enn 75 år, fram til begynnelsen av 1950-årene. Den første tiden var det kun et hopprenn, men i de fleste årene sto også langrenn på programmet. I mange år hadde det status som landsrenn og ble sammen med Gråkallrennet i Trondheim regnet som det viktigste skiarrangementet i Norge nest etter Holmenkollrennet. Da Nydalsbakken ble nedlagt i begynnelsen av 1950-årene, var det fordi det da krevdes større bakker enn det terrenget i Nydalen tillot. Unnarennet kan ennå anes ovenfor Nydalsdammen i vestskråningen opp fra elva, og fundamentet til stillaset finnes oppe ved Maridalsveien, der busstoppestedet fortsatt heter «Skibakken».

MESTERBAKKEN

Det hele startet i begynnelsen av 1870-årene. Det var bestyreren av Nydalens Compagnie, Hofjægermester Otto Gjerdrum, som sto bak et skirenn i skråningen fra Utsikten, der Grefsen Kappell nå ligger, ned mot området til Compagniet. Han var tidlig ute, for det første skirenn man kjenner til i Kristiania ble arrangert ved Iversløkka ved Gamle Aker kirke i 1866. Dette var et kombinert langrenn, hopp- og slalåmrenn. Rennet ble vunnet av Elling Bækken fra Soknedalen. Han ble senere engasjert av Gjerdrum som halvprofesjonell skiløper til de første rennene i Nydalen.

Bakken i Nydalen ble kalt «Solbakken», senere «Mesterbakken» etter Hofjægermesteren. De første årene ble det hoppet med noe som mest lignet tønne-staver, men senere anskaffet Gjerdrum ski til de nydølingene som våget å sette utfor. Skiene satt løst på foten og man hadde en lang stav å støtte seg på ved nedslaget. Hopplengden var 10–12 meter. Senere kom faste bindinger laget av vridde vidjekvister, og hopplengden økte til 16–17 meter.

Hoppet var så høyt at en mann kunne stå under det, og historien forteller at Kongen en gang sto under hoppet mens Ludvig Haugerud fra Blommegata hoppet. Kildene spriker om hvilken

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

konge det var. Det kunne være Karl XV som døde i 1872, men mest sannsynlig var det hans etterfølger og bror Oscar II. De var begge meget høye, så uansett hvem det var, fikk nok den gode Ludvig seg en skikkelig luftetur. Hofjægermesteren hadde god kontakt med de kongelige når de besøkte Kristiania, og tok dem ofte i mot i «residensen» Haugen som lå ved enden av sletta, før han tok dem videre med inn til «jaktslottet» sitt ved Ørfiske. Dette var før parlamentarismen ble innført i Norge med alle de komplikasjonene dette medførte i Norges forhold til kongemakten. Så besøkene var populære innslag for befolkningen i Nydalen på den tiden.

Mer årvisst ble arrangementet da Nydalens Skiklub ble

stiftet i 1886, men fortsatt var Nydalens Compagnie ved Hofjægermesteren og generalkonsul Peter Petersen viktige støttespillere. Det ble da arrangert kombinert hopp- og langrenn. Det var stilbedømmelse både i løypa og i bakken, og man dro skiene opp under seg i svevet. Damenes pokal ble utdelt til «kjækeste gut», uten at det nødvendigvis var han som hoppet lengst.

Det første landsrenn ble holdt i 1891, og i 1892 sendte klubben tre representanter til et større skirenn i Stockholm. I 1895 ble det første kombinerte landsrenn arrangert. Det skjedde etter ønske fra «Centralforeningen for Udbredelser av Legemsøvelser og Vaabenbrug». Løypa var på 16 kilometer og startet fra Utsikten, gikk over Myrer til Halvorseter (Solemskogen) og ned til Gryta, forbi Kjelsås (gamle) skole og tilbake til startstedet. Da var arrangementet blitt så stort at klubben bare kunne påta

Hofjægermester Otto Gjerdrum.

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

Fra første skirenn i Solbakken.

seg det ved at Compagniet og Spigerverket stilte ekstra fritid til disposisjon for dem som var med i arrangementet, samt pengestøtte til premiene. Det siste landsrennet i denne bakken ble arrangert i 1897.

Stemningen under rennene var gemyttlig, fortelles det. En av arrangørene hadde som oppgave å servere tilskuerne en dram per omgang mens han gikk opp langs den ene siden av bakken og ned på den andre siden. Om også hopperne fikk sitt, sier ikke historien noe om, men på den tiden var det ikke uvanlig med en støyt for «å roe nervene» mellom omgangene.

MYRERBERGET

Da Nordbanen (Gjøvikbanen) ble anlagt omkring 1900 og skar tvers over Mesterbakken, måtte bakken naturligvis flyttes. Under alle omstendigheter var bakken blitt for liten, men det var en ulempe at man først fant et brukbart bakkeemne så langt borte fra Nydalen som i Myrerberget ved Rønningen innunder Grefsenåsen. I dag ligger et par hus på denne tomte, mens deler av sletta utgjøres av nåværende Furukollveien. Tre mål tomt ble kjøpt fra eieren av Myrer gård, også denne gang med støtte fra Nydalens Compagnie. Bakken ble satt i stand ved dugnad. En ujevnhet i unnarennet ble forsøkt fylt ut og noe masse sprengt vekk. Det var mulig å hoppe bortimot 25 meter der, men bak-

ken ble aldri ansett som spesielt god.

I hopprennet hadde man for lengst lagt fra seg staven, og ulike typer ski og bindinger var blitt utviklet for langrenn og hopp. Man skulle stå strak i svevet, og skiene skulle følge bakkeprofilen. Langrennet, som fortsatt var på 16–17 kilometer, startet fra Maridalen Turisthotell (Rønningen) og gikk inn i det som i dag heter Lillomarka, oftest forbi Småvannene og Monsetangen og opp på Barlindåsen og tilbake etter litt ulike trasèer fra år til år. Skismøring ble vanlig og mange lure og hemmelige blandinger ble prøvd ut. Det ble etter hvert egne klasser for hopp og langrenn, men kombinert var fortsatt gjevvest, og «Damenes pokal» gikk ikke lenger til «kjækeste gut», men til beste hopper i kombinert klasse. Lauritz Bergendahl var det store navnet omkring første verdenskrig. Han var opprinnelig sørkedøl, men slo seg senere ned ved Movann.

Godseier Morell på Nedre Grefsen gård var den første som satte opp en stor vandrepokal. Det skjedde i 1899. Siden var det flere «honoratiores» som satte sin ære i å skjenke pokaler. Nydalens Skiklub fortsatte å arrangere landsrenn i den nye bakken

Landsrenn i hoppbakken Myrerberget i Myrerskogen på Kjelsås.

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

så sant snøforholdene tillot det, men også den gang kunne det være milde og snøfattige vintre slik at rennene måtte avlyses.

Bakken lå litt avsides i forhold til byen. De mest prominente tilskuerne benyttet hest og slede, men for de fleste måtte adkomsten skje med tog til Kjelsås stasjon og derfra til fots opp forbi Maridalen Turisthotell. Til tross for dette kunne det likevel være mer enn 6000 tilskuere under hopprennet, så interessen for skiidrett var det intet å si på den gang heller.

Da hotellet ble nedlagt og gikk over til å bli sanatorium og skole under stedets gamle navn Rønningen i 1912, ble rennet flyttet og bakken nedlagt. Det var på nytt reist krav om en større bakke enn det terrenget i Myrerberget ga anledning til. Nydølingene ville hjem igjen og hadde funnet et godt bakkeemne i Grandalen ovenfor Nydalsdammen, på grensen mellom Copagniets og Løvenskiolds eiendommer.

NYDALSBAKKEN

Når dette bakkeemnet ikke var benyttet tidligere, var det fordi det var nødvendig med en bred bro over elva slik at sletta kunne bli lang nok, og det hadde man ikke sett økonomisk mulighet for. Skråningen var dessuten et forferdelig villniss, men man gikk på med friskt mot, også denne gang i beste dugnadsånd. Både Nydalens Compagnie og Løvenskiold stilte seg velvillig til prosjektet. Skogen ble hugget ut, røttene ble revet opp og bakken jevnet. Tømmeret ble skåret til planker og benyttet til den nødvendige brua over elva. Brua ble konstruert av en ingeniør ved Spigerverket og bygget på dugnad. Det ble også reist dommertårn, og etter hvert også publikumstribuner. Det første landsrennet i den nye bakken ble holdt i 1914, og lengste hopp var på 32 meter.

Langrennene hadde vanligvis start og innkomst i Nydalen og gikk oftest i Skjervenaasen, men enkelte år på østsiden av Maridalsvannet. I 1928 var start og innkomst lagt til Grefsenkollen Sportsrestaurant, som nylig var åpnet. Ved 50-års jubileet i 1936 ble det i tillegg til 17 kilometer også arrangert et renn på 30 kilometer, som ble utvidet til 42 kilometer for dem som var tatt ut til vinterolympiaden i Garmisch-Partenkirchen. Dette vant Lars Bergendahl med Per Samuelshaug på 2. plass, mens Olaf Hofsbakken vant 17-kilometeren og kongepokalen i kombinert.

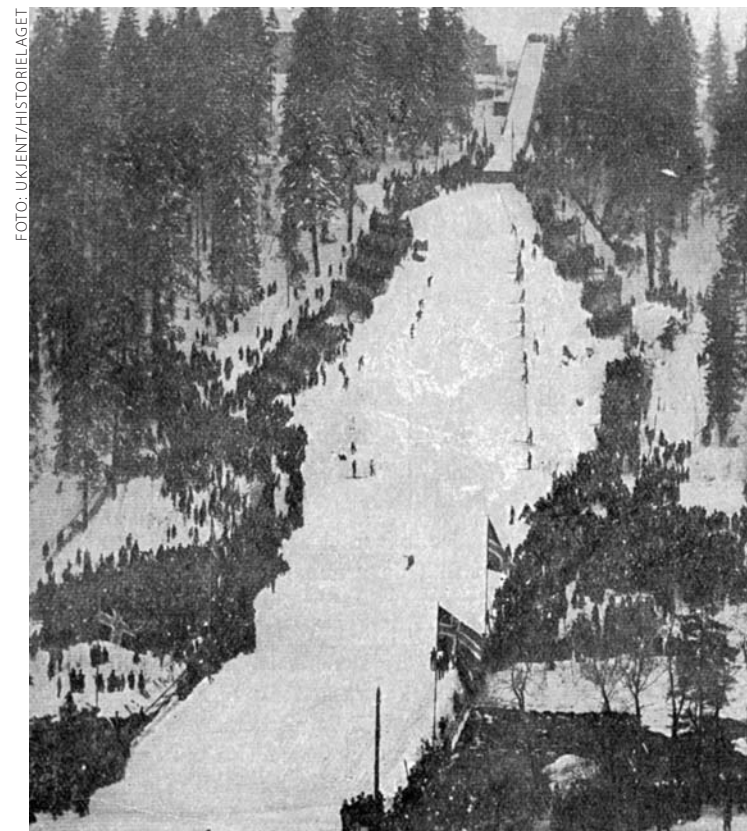

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

Hopprenn i Nydalsbakken ca. 1925.

Også han var olympiadeltager.

I 1922 var bakken blitt utvidet ved at det ble satt opp et stillas for tilløpet, som ble tatt ned igjen hvert år. Det framgår ikke hvor langt man da kunne hoppe. I 1925 ble det bygget en ny bro i jernbetong over elva til erstatning for den gamle, som var råtnet. Til rennet i 1929 sto et større og permanent stillas i form av en bru over Maridalsveien ferdig. Jernkonstruksjonene ble levert av Erik Ruuds mekaniske verksted på Storo og selve løperbrua utført av den kjente skiløperen Thorleif Strømstad, godt assistert av en velvillig dugnadsgjeng. Hoppet ble også bygget høyere og samtidig trukket lenger opp i skråningen. Den nye bakkerekorden lød på 50,5 meter. Dette var samme lengde som bakkerekorden i Holmenkollbakken på den tiden. Da var en ny stil forlengst innført. Man lå fram over skiene med hofteknakk,

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

Nydalsbakken gjenåpnes ca 1965. Harry Larsen og Ragnar Halden på «dommersiden».

«Kongsbergknekken». Dette var en langt sikrere måte å hoppe på, noe som var nødvendig da bakkene ble større.

En ytterligere utvidelse må ha blitt utført etter 2. verdenskrig slik at bakken kunne tåle lengder på inntil 60 meter, «men da lå målebåndet langt inne på hoppet», i følge nydølingen Odd Fløy-mo. Da var imidlertid utviklingen igjen gått fra Nydalsbakken. Siste landsrenn fant sted i 1953, og bakken ble revet i 1957. Senere ble det bygget en mindre treningsbakke i det samme området, men de sagnomsuste landsrennene var da historie.

ARRANGEMENTENE OG DELTAKERNE

Nydalens Skiklub har i alle år hatt fremragende ledere. Blant de aller fremste var Paul Christoffersen, Alfred Andersen og Karl Andersen. Klubben opparbeidet etter hvert stor rutine i arrangementer. Dårlige værforhold satte sjelden en stopper for rennet, i hvert fall ble hopprennet alltid arrangert. Da Grefsen Stadion var ferdig omkring 1930, ble denne islagt og måkt fri for snø. Dette ga et utmerket snødepot. Bonden på Lillo drev

transportforretning med hester og var ivrig medlem av klubben. Hestelass på hestelass ble kjørt til bakken dersom det var nødvendig i de ofte snøfattige vintrene på begynnelsen av 1930-tallet. Nydølingene satte sin ære i god preparering. Bakken ble beintråkket som en av de første i landet og tålte derfor godt et stort deltakerantall.

Rennet ble ansett som meget attraktivt, og en premie i Nydalens Skiklubs landsrenn hang høyt. Det kunne være mellom 300 og 400 deltakere fordelt på hopp, langrenn og kombinert i ulike aldersklasser, fra junior og opp til det vi i dag kaller for oldboysklassen. Gjevst var det fortsatt å vinne kombinert. De største skiheltene fra første halvdel av 1900-tallet som Lauritz Bergendahl og Thorleif Haug var jo kombinertløpere. Men også Trygve Brodahl, Arne Rustadstuen, Hans Vinjarengen og Olaf Hofsbakken var navn med god klang i 1930-årene. Av rene hoppere kan nevnes Jac. Tullin Thams, Reidar Andersen, Hans Beck og Arnold Kongsgård. Tilskuertallene var også høye etter at arrangementet ble flyttet tilbake til Nydalen. De var ofte oppe i mer enn 10 000. Man kan kanskje si at Nydalsrennene fikk en kongelig start i Hofsjægermesterens tid og nådde sitt høydepunkt med Kong Haakons besøk under rennet i 1946.

Både Nydalens Compagnie og Christiania Spigerverk var gode støttespillere gjennom alle år, både økonomisk og praktisk. Bedriftene satte opp premier og stilte lokaler til disposisjon

FOTO: UKJENT/HISTORIELAGET

Kong Haakon, æresgjest i Nydalsbakken i 1946.

for garderobeformål og administrasjon. Rennet var et sosialt samlingspunkt for hele Nydalssamfunnet, som tok helhjertet del i arrangementet. Mange nydølger gjorde seg også gjeldende på premielistene. Den første store var den før nevnte Elling Bækken. Noen år senere var det Hans Johansen og Jørgen Hansen som var de fremste. I 1930-årene var Lorang Andersen den mest kjente, og omkring krigsutbruddet finner vi Bjarne Rosén og nordmarkingene Asbjørn og Gunnar Hermansen og Rolf og Andreas Hverven høyt oppe på resultatlistene. En annen som markerte seg i Nydalsrennene var hopperen Ole Oulie fra Kjelsås (og Myrer gård).

Som gutt var det en fest å sitte i gratiskråningen på oversiden av jernbanelinjen og se den flaggpyrdete bakken, det røde kledet foran hoppet og dommertribunen. Høre det langtrukne hornsignalet og deretter jubelbruset fra tilskuerne på tribunene, ispedd marsj- og valsetakter fra «Nydalsmusikken». Av og til passerte toget og la en dampsky og en eim av kull etter seg uten at det fratok opplevelsen noe av glansen. Ønsket om å kunne delta selv en dag var nok til stede hos mange av oss. Går man forbi bakken i dag og skuer oppover mot det stedet der hoppet lå, virker det hele som en enda fjernere drøm enn det en gang var.

KILDER

Nydalens Skiklubs jubileumsberetning 1886–1936.

Harry Lagert m.fl: Nydalens Skiklub 100 år. Oslo 1986.

Einar Bergsland: På ski, Oslo 1946.

